

ЛІТЕРАТУРА

1. Засенко В. Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні / В. Засенко, Н. Софій. – К.: ФО-П Придатченко П.М., 2007. – С. 22.
2. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія / А.А. Колупаєва. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с.
3. Назарова Н.М. Специальная педагогика / Н.М. Назарова. – М.: Академия, 2000. – 519 с.
4. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко, І.О. Білозерська [та ін.]; за заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: 2012. – 308 с.
5. Про дошкільну освіту: Закон України // ВВР. – К., 2001. – № 49. – Ст. 259.
6. Про освіту: Закон України // Законодавчі акти України з питань освіти: За станом на 1 квітня 2004 року / Верховна Рада України; Комітет з питань науки і освіти / І.Р. Юхновський (ред.-упоряд.). Офіційне видання. – К.: Парламентське вид-во, 2004. – С. 21-52.
7. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посібник / В.А.Семиченко. – К.: Вища школа, 2004. – 335 с.
8. Софій Н. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посібник / Н. Софій, Ю. Найда [та ін.]. – К.: «А.С.К.». – 2007. – 128 с.

Л.В. САВЕНКО. ФОРМИРОВАНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ГОТОВНОСТИ ПЕДАГОГОВ К ВЗАИМОДЕЙСТВИЮ С РЕБЕНКОМ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБУЧЕНИЯ

Резюме. В статье освещаются особенности психологической готовности педагогов к работе с детьми с особыми образовательными потребностями. Рассматривается разносторонность подходов в исследовании готовности к педагогической деятельности и выделяются критерии готовности педагогов к работе с детьми с особыми образовательными потребностями.

Ключевые слова: инклюзия, инклюзивное обучение, интеграция, коррекционно-превентивное обучение, готовность, подготовка, дети с особыми образовательными потребностями.

L.V. SAVENKO. FORMATION OF PSYCHOLOGICAL READINESS OF TEACHERS TO INTERACT WITH A CHILD WITH SPECIAL EDUCATION NEEDS IN INCLUSIVE EDUCATION TERMS

The summary. The article deals with peculiarities of teachers psychological readiness to work with children with special educational needs within the inclusion. The diversity of approaches in studying of readiness to pedagogical activity is examined and readiness criteria of teachers to work with children with special educational needs are pointed out.

Key words: inclusion, inclusive education, integration, correction and preventive education, readiness, training, children with special educational needs.

Одержано редакцією 05.09.2014 р.

УДК: 376: 316. 64

М.В. КОЗАЧУК

ПРОБЛЕМА ІНКЛЮЗІЇ У МАСОВІЙ СУСПІЛЬНІЙ СВІДОМОСТІ

Резюме. У статті проаналізовано погляди вітчизняних та зарубіжних вчених на феномен порушеного розвитку. Визначено ряд проблем, які стоять на шляху до впровадження інклюзивної освіти. Основний акцент зроблено на з'ясування ставлення суспільства до дітей з особливими потребами.

Ключові слова: діти з особливими потребами, феномен порушеного розвитку, інклюзивна освіта, суспільна свідомість.

Постановка проблеми. У сучасному світі значно зросла кількість дітей з порушеннями нормального розвитку: якщо у середині ХХ ст. 60-70 % новонароджених були практично здоровими, то сьогодні до 40–50 % дітей мають певну схильність до змін у розвитку. Саме тому перед суспільством стоїть гостра проблема залучення наших співгромадян, котрі мають певні особливості фізичного розвитку, в соціум, проблема їх активної адаптації, соціалізації та розвитку в рамках суспільства і на його благо.

Аналіз літературних джерел. Українські та зарубіжні вчені єдині в думці, що дітям із вродженими і набутими вадами розвитку притаманна своя траєкторія розвитку, потрібні спеціальні умови виховання і навчання, спрямовані на коригування, просування у загальному розвитку і соціалізації [3; 6; 7; 9; 12].

Як зауважував Л. Виготський, динаміка розвитку нормальної та аномальної дитини підпорядковується єдиним загальним закономірностям, при цьому кожен вид психофізичних порушень характеризується специфічними особливостями. Дефект не призводить до втрати чи порушення якоїсь однієї функції, а позначається на розвитку дитини загалом [3, 21].

Вирізняючи суттєві характеристики феномену порушеного розвитку (дизонтогенезу), автори пропонують різноманітні пояснення і назви, що фіксують, на їх думку, найсуттєвіші його ознаки, у порівнянні з нормальним розвитком. Як стверджував П. Трошин: «... По суті між нормальними і ненормальними дітьми немає різниці, ті

й інші – діти, у них розвиток відбувається згідно за одними й тими самими законами. Відмінність полягає лише у способах розвитку» [6, 24].

Аналізуючи дослідження вітчизняних клінічних психологів, психіатрів, дефектологів, ми встановили, що існують суттєві характеристики феномену порушеного розвитку. Так, В.Петрова й І.Белякова стверджують, що діти з відхиленнями в розвитку – це ті «...в кого у зв'язку з фізичними або психічними дефектами є певні порушення у процесі сприймання, переробки й використання інформації, яку вони отримують від навколишнього світу...» [10, 4].

Загалом із цим визначенням ми погоджуємось, проте, відкритим залишається запитання: на якому рівні відбувається порушення процесів сприймання і переробки інформації, чи притаманні вони лише для зазначеної категорії дітей.

Більш розгорнуте, на нашу думку, визначення належить Л. Пожар:

«... Аномальні – це діти і підлітки з труднощами соціального функціонування, що пов'язано з недоліками органа, його функціями і процесом, зі специфічними особливостями та специфічними труднощами у пізнанні навколишнього світу й спілкування з людьми, а також зі специфічними особливостями формування їх особистості ...» [11, 23].

Дослідник Л. Кузнецова у праці «Основи спеціальної психології» відхилення у розвитку пояснює як «особливі стани, що виникають переважно у дитячому і підлітковому віці під впливом різних груп факторів (органічної або функціональної природи), виявляються у затриманому або дуже своєрідно вираженому психосоціальному розвитку, що ускладнює соціально-психологічну адаптацію, включення в освітній простір і подальше професійне самовизначення...» [7, 10].

З огляду на предмет спеціальної психології найточніше визначення феномену ушкодженого розвитку, на наш погляд, дали В. Сорокін та Л. Шипіцина. Під поняттям сутності «порушеного розвитку» вони розглядали звичайний розвиток, але такий, що «відбувається у незвичайних (несприятливих) умовах, патогенна сила яких переважає над компенсаторними можливостями індивіда, не порушуючи при цьому цілісності психіки, модифікуючи лише рівень її опосередкованості». Внаслідок цього відносно стійко змінюються параметри і аспекти мікрогенезу (когнітивні, емоційні, регуляторні), що спричинює трансформації у процесі вікового розвитку. Передусім це виявляється у гальмуванні процесу соціалізації, тобто у засвоєнні культурно-історичного досвіду. Саме тому діти з ознаками ушкодженого розвитку потребують спеціальної медико-соціальної та психолого-педагогічної допомоги [13, 122].

За даними психолого-медико-педагогічних консультацій, станом на кінець 2012-2013 навчального року в Україні налічувалося майже 8 мільйонів дітей до 18 років. Із них порушення психофізичного розвитку мають 887 тисяч, тобто 11,4%. Останні три роки цей показник є відносно стійким. Домінування порушень у дітей упродовж цього періоду також залишається типовим: порушення мовлення – 59%; затримка психічного розвитку – 11%; розумова відсталість – 7%; порушення опорно-рухового апарату – 7%; проблеми зору – 6%; слуху – 1%; аутизм – 0,8%; сліпоглухота – 0,02%; інші труднощі психічного розвитку – 8%.

Як засвідчують матеріали періодичного видання «Освіта України», впродовж 2012-2013 навчального року психолого-медико-педагогічні консультації відвідали майже 120 тисяч дітей. Це – півтора відсотки від усієї кількості маленьких українців. Майже 84 тисячі особливих дітей звернулися по допомогу до ПМПК вперше, 37 тисяч – повторно. Причому серед тих, хто звернувся вперше, 8,3 відсотка пацієнтів не мають порушень психічного розвитку, проте зазнають індивідуальних навчальних труднощів і потребують консультативної допомоги [1, 8].

Метою статті є з'ясування ставлення та виявлення ступеня зрілості суспільства до впровадження інклюзивної освіти.

Виклад основного матеріалу. Залежно від типу порушення виокремлюють категорії дітей: з порушеннями слуху (глухі, оглухлі, зі зниженим слухом); порушеннями зору (сліпі, осліплі, зі зниженим зором); порушеннями інтелекту (розумово відсталі, із затримкою психічного розвитку); порушенням мовлення; порушеннями опорно-рухового апарату; складною структурою порушень (розумово відсталі сліпі чи глухі; сліпоглухонімі та інші); емоційно-вольовими порушеннями та дітей з аутизмом [3; 6; 9].

Встановлено, що відхилення у розвитку дітей можуть бути обумовлені різними несприятливими факторами, які поділяються на ендогенні (генетичні або внутрішні) і екзогенні (середовищні або зовнішні) впливи. Найчастіше фахівці групують патологічні фактори залежно від періоду впливу на здоров'я дитини: пренатальні – причини, що діють на зародок і плід у період внутрішньоутробного розвитку; натальні – у період пологової діяльності; постнатальні – після народження дитини [4; 6].

Серед факторів, які в період внутрішньоутробного (пренатального) розвитку можуть спричинити відхилення дитини, фахівці виокремлюють: спадкові захворювання; генетичні захворювання; хромосомні порушення; порушення харчування зародку і плоду; інтоксикації; інфекційні захворювання вагітної жінки, токсоплазмоз, мікоплазма, сифіліс, вірусні інфекції; травми зародку і плоду; температурний вплив; соматичні та психічні захворювання вагітної; несумісність груп крові чи резус-фактору матері та плоду. У постнатальному періоді розвитку можуть діяти як біологічні, так і соціальні фактори, зокрема: інфекційні захворювання; інтоксикації; травми; порушення харчування дитини; тривалі соматичні захворювання; соціальні фактори (соціально-психологічні причини; несприятливі соціально-побутові умови; психічні травми; педагогічна занедбаність [6, 19].

Ми схильні стверджувати, що збільшення кількості народження дітей із порушеннями розвитку є проблемою глобального масштабу. Рівень підтримки, гуманізм та терпимість у ставленні до дітей з особливими

потребами, можливість надати їм доступну та якісну освіту передові країни світу розглядають як показники ступеня розвитку суспільства.

Слід зауважити, що метою роботи з дітьми, які мають порушення психофізичного розвитку, є інтеграція у сучасну систему соціальних стосунків. Діти народжуються з великими потенціальними можливостями пізнавати світ у всій його красі, жити, розвиватись і творити в ньому.

На сьогоднішній день однією із форм навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами є нова, але визнана у багатьох країнах світу інклюзивна форма освіти, яка забезпечує безумовне право кожної дитини перебувати у дошкільному закладі за місцем проживання із забезпеченням усіх необхідних для цього умов [2, 12].

На нашу думку, навчання дітей з особливими потребами повинно ґрунтуватись на принципах виваженої педагогіки, дієвість яких підтверджується і від використання якої виграють усі діти. Вона передбачає, що різноманітність між людьми є природним явищем.

Сучасне громадянське суспільство неможливе без активного залучення всіх своїх членів у різні види діяльності, поваги прав і свобод кожної окремої людини, забезпечення необхідних гарантій безпеки, свободи і рівноправності.

Ми вважаємо, що ступінь зрілості суспільства залежить від його ставлення до найбільш уразливих членів цього суспільства. Адже у процесі демократизації українського суспільства значного поширення набувають ідеї гуманізації освіти й пріоритетів особистості.

На перший погляд, до проблем впровадження інклюзивної освіти долучена достатньо обмежена група населення. В першу чергу це діти з особливими потребами, їх батьки, вихователі, вчителі загальноосвітніх шкіл та спеціальних навчальних закладів; по-друге: громадські організації, які допомагають батькам та вчителям подолати труднощі на шляху реалізації поставленої мети, забезпечують створення рівних освітніх умов для всіх дітей. Виходячи з цієї позиції, ми стверджуємо, що в подальшому розвиток і впровадження інклюзії стане завданням і потребою суспільства загалом, процесом, до якого залучатимуться не лише безпосередні представники закладів освіти, але й фахівці у сфері освіти, представники законодавчих і виконавчих органів влади, широкі кола громадськості.

Певна річ, ефективна реалізація і впровадження ідей інклюзивної освіти в Україні в подальшому буде залежати від можливостей знаходження точок дотику, розуміння, врахування інтересів і специфіки цілей представників різних суспільних груп у їх ставленні до проблем інклюзивної освіти [14, 128].

У 2011-2012 роках «Європейською дослідницькою асоціацією» (ERA) було проведено дослідження стану інклюзивної освіти в Україні. Дослідження показало, що поінформованість населення щодо виразу «діти з особливими потребами» є досить високою, переважна більшість опитаних (75%) знайомі з цим виразом, щоправда лише менше половини з них знають, що точно означає це поняття. Водночас, лише чверть опитаних заявила, що чули/дещо знають про впровадження інклюзивної освіти в Україні. Для переважної більшості респондентів цей процес залишився невідомим. Переважна більшість населення (53%) ставляться позитивно до того, що в дошкільному навчальному закладі з їх дітьми можуть навчатися діти з особливими потребами. 21% навіть скористались би цієї нагодою, щоб налаштувати свою дитину на допомогу таким дітям у навчанні і житті. Щоправда, 14% опитаних зізнались, що їм далеко не байдуже, яку психофізичну проблему має така дитина, і вони б обов'язково оцінили ризики того, чи не може бути з того шкоди для їх дитини. Лише 2% респондентів щиро зізналися, що перевели б свою дитину в іншу групу чи дошкільний навчальний заклад.

Серед мінусів інклюзії найчастіше озвучувалась проблема жорстокості сучасних дітей. 76% впевнені, що впровадження інклюзивної освіти допоможе формуванню толерантності в суспільстві. 45% опитаних (переважно молодь і люди середнього віку) вважають, що Україна має йти європейським шляхом і впроваджувати інклюзивну освіту, 36% налаштовані менш оптимістично і думають, що Україна ні конструктивно, ні матеріально не готова до інклюзії. Водночас 50% опитаних вважають, що інклюзивна освіта – це крок до змін, які необхідні не тільки в освіті, а й в цілому – в суспільстві [5, 308].

Щоб з'ясувати ставлення суспільства до інклюзивної освіти, нами було проведено дослідження, в ході якого було опитано понад 50 батьків, частина з яких виховують дітей з особливими потребами, інші – батьки здорових дітей. Його результати показали, що батьки дітей, які мають серйозні проблеми із здоров'ям, пересуванням і спілкуванням, – найгостріші критики інклюзивної освіти. Вони сприймають цю ідею як таку, яку неможливо (і непотрібно) реалізувати в Україні, таку, що не підходить для українських реалій та менталітету. На загал панівною є думка, що соціум не готовий до адекватного сприйняття дітей з особливими потребами. Що значнішою є проблема дитини, тим більше вона та її батьки стикаються з негативним ставленням з боку як дорослих, так і дітей. Саме тому, на нашу думку, батьки намагаються вберегти своїх дітей від психологічних травм і не хочуть, аби вони виконували роль «тренажерів» для формування суспільної толерантності. І вони мають певну рацію, що підтвердило спілкування із деякими батьками здорових дітей.

Нам доводилось спостерігати, що здебільшого батьки здорових дітей транслиують прийнятні для суспільства думки і впевнені, що вони самі і їхні діти ставляться до дітей з особливими потребами позитивно. З їхньої точки зору те, що діти відчують «жалість», «співчуття», «не чіпають» дітей з особливими потребами – це норма і особливості дитячої поведінки. Зауважимо, що деякі батьки здорових дітей поблажливо сприймають «незначні» уколи та негатив з боку своїх дітей, їхню зверхність до дітей з особливими потребами, і оцінюють це як нормальну ситуацію, коли діти не приймають того, хто не схожий на них.

При цьому батьки дітей з особливими потребами у більшості випадків саме соціалізацію вважають основною метою і результатом інклюзивної освіти для своєї дитини. Можливість перебування в колі своїх здорових ровесників надає таким дітям поштовх до адаптації у навколишньому середовищі.

На необхідність включення дітей з відхиленнями у розвитку в середовище звичайних дітей вказував ще Л.С. Виготський: «Надзвичайно важливо з психологічної точки зору не замикати аномальних дітей в особливі групи, а можливо ширше практикувати їх спілкування з іншими дітьми»; і далі: «... глибоко антипедагогічним є правило, згідно з яким ми, з метою зручності, підбираємо однорідні колективи розумово відсталих дітей. Роблячи це, ми йдемо не тільки проти природної тенденції в розвитку цих дітей, але, що набагато важливіше, ми позбавляємо розумово відсталої дитини колективної співпраці і спілкування з іншими дітьми, які стоять вище за нього, посилюємо, а не полегшуємо найближчу причину, яка зумовлює недорозвинення її вищих функцій» [3, 23].

Окрім того, результати нашого дослідження дають підстави робити висновки, що інклюзивна освіта здається ефективною або потенційно ефективною системою освіти батькам здорових дітей або дітей з легкими психофізіологічними порушеннями, які спроможні навчатись у інклюзивних групах, навіть у таких, якими вони є зараз (без матеріальної бази, без спеціальних підручників тощо). Ці батьки вважають інклюзивну освіту значним кроком у плані розвитку дітей з особливими потребами, їх соціалізації, а українське суспільство – більш готовим до цього явища, ніж кілька років тому.

Ми з'ясували, що інклюзивна освіта у дошкільних навчально-виховних закладах однозначно оцінюється батьками як ефективна для дітей з особливими потребами, оскільки вони відзначають значні позитивні зміни у характері та знаннях своїх дітей.

Разом з тим, результати нашого дослідження засвідчують, що деякі батьки здорових дітей висловлюють недовіру до спроможності інклюзивної освіти сприяти розвитку дітей з особливими потребами, а не стимулювати розмежування, відокремлення дітей. Зауважимо, що більш поміркована частина батьків вважає, що наявність у класі дітей з особливими потребами виховує в інших дітей позитивні якості: людяність та толерантність.

На наш погляд, інклюзивна освіта на дошкільному рівні видається вкрай важливою та перспективною, оскільки у дошкільному віці можливо менш травматично, ніж у шкільному, ввести дитину з особливими потребами до кола інших дітей. Діти дошкільного віку демонструють нижчий рівень агресивності та більш високий рівень позитивного сприйняття дітей з особливими потребами, ще не мають схильності до викреслювання дітей з особливими потребами з кола спілкування.

Наше дослідження дає підстави для визначення ряду проблем, які стоять на шляху до впровадження інклюзивної освіти, зокрема:

- проблема толерантності в закладах освіти, тобто адекватного сприйняття дитини з особливими потребами однолітками, вихователями, вчителями.
- проблеми батьків з обох сторін: батьки дітей з особливими потребами вважають, що їхніх дітей дискримінують, хоча саме участь цих батьків є одним з ключових елементів для досягнення успіху при впровадженні, апробації та здійсненні інклюзивних навчальних програм; батьки здорових дітей побоюються, що інклюзія буде впроваджуватися без ретельної підготовки, а в дошкільних закладах можуть з'явитися діти з важкими формами психофізичних порушень.

Висновки. В ході проведення дослідження ми виявили, що для широкої громадськості ідеї інклюзивної освіти та її впровадження в Україні сьогодні є ще малознайомими. Однак, процес інклюзії в освіті – залучення дітей із особливими потребами та обмеженими можливостями за станом здоров'я до умов навчально-виховних закладів – існував в українському суспільстві завжди.

Ми схильні стверджувати, що сучасне суспільство впродовж останніх десятиліть почало змінювати своє ставлення до однієї з уразливих верств населення – осіб з порушеннями в розвитку.

Життя не стоїть на місці. Ми стали відкритішими до світу, змогли побачити інші форми взаємодії суспільства і осіб з інвалідністю в ближньому і далекому зарубіжжі. Дещо ми змогли перейняти, а деякі речі до сьогодні не можуть здолати сформовані застарілі стереотипи стосовно неповносправних: їх місця навчання, праці, життєдіяльності.

Зауважимо, що важливим показником розвитку суспільства є гуманне, турботливе й милосердне ставлення до дітей з особливими потребами, які не мають змоги вести повноцінне життя.

Оцінюючи можливості широкого впровадження інклюзивної освіти в Україні, ми виявили, що більшість опитаних освітян вважають, що на сьогодні країна не готова чи лише частково готова перейти до інклюзії широкого масштабу, незважаючи на певні позитивні результати експерименту.

Ми встановили, що негативне ставлення до інклюзивної освіти пов'язане з низькими очікуваннями щодо досягнень дітей з порушеннями, які, в свою чергу, мають негативний вплив на успішність учнів. Враховуючи це, важливо аби керівництво шкіл здійснювало кроки, спрямовані на те, щоб учителі в школі позитивно ставилися до дітей з порушеннями і до інклюзивної освіти.

Окрім того, результати нашого дослідження дають підстави зробити висновок, що виховання позитивного ставлення до інклюзивної освіти необхідно здійснювати на всіх рівнях – від системи навчання студентів педагогічних навчальних закладів до досвідчених учителів-практиків. І якщо позитивне ставлення може багато зробити для забезпечення успіху інклюзивної освіти, негативне ставлення без всякого сумніву гарантуватиме його невдачу.

Ми вважаємо, що інклюзивна освіта – перший крок до визнання ціннісної значимості і поваги до особистості кожної дитини, прийняття її індивідуальності й неповторності, забезпечення її подальшого повноцінного та гідного життя в суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балабан М. Консультації з інклюзивного навчання / М. Балабан // Освіта України. – 2014. – №7. – С. 8.
2. Білецька Л. Інклюзивне навчання: перші кроки в Україні / Л. Білецька, І. Білецька // Дошкільне виховання. – 2007. – № 4. – С. 12.
3. Выготский Л. Основы дефектологии / Л. Выготский. – СПб.: Лань, 2003. – 654 с.
4. Засенко В., Софій Н. Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні / В. Засенко, Н. Софій. – К.: ФО-ППридатченко П. М., 2007. – С. 22.
5. Колупаєва А. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. / А Колупаєва. – К.: «А.С.К.», 2012. – 308 с.
6. Конопляста С., Сак Т. Логопсихологія: навч. посібник / С.Конопляста, Т.Сак. – К.: Знання, 2010. – 293 с.
7. Кузнецова Л. Основы специальной психологии: учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Л. Кузнецова. Л. Переслени, Л. Солнцева. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – С. 10.
8. Лорман Т. Сім стовпів підтримки інклюзивної освіти / Т. Лорман // Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання. – 2010. – № 3 – С. 3.
9. Миронова С. Основи корекційної педагогіки: навч.-метод. посібник / С. Миронова, О. Гаврилов, М. Матвеева. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. – 264 с.
10. Петрова В. Кто они, дети с отклонениями в развитии? / В. Петрова, И. Белякова. – М.: Флинта: Моск. психол.-соц. ин-т, 1998. – С. 114.
11. Пожар Л. Психология аномальных детей и подростков: Патопсихология / Л. Пожар. – М.: Ин-т практ. психологии; Воронеж: МОДЭК, 1996. – С. 23.
12. Синьов В. Основы дефектологии: навч. посібник / В.Синьов, Г. Коберник. – К.: Вища школа, 1994. – С. 15.
13. Сорокин В. Специальная психология: учеб. пособие / В. Сорокин. – СПб.: Речь, 2003. – С. 122.
14. Софій Н. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посібник / Н. Софій, Ю. Найда [та ін.] – К.: «А.С.К.». – 2007. – 128 с.

М.В. КОЗАЧУК. ПРОБЛЕМА ИНКЛЮЗИИ В МАССОВОМ ОБЩЕСТВЕННОМ СОЗНАНИИ

Резюме. В статье проанализированы взгляды отечественных и зарубежных ученых на феномен нарушенного развития. Определен ряд проблем, стоящих на пути к внедрению инклюзивного образования. Основной акцент сделан на выяснение отношения общества к детям с особыми потребностями.

Ключевые слова: дети с особыми потребностями, феномен нарушенного развития, инклюзивное образование.

M.V. KOZACHUK. THE PROBLEM OF INCLUSION IN MASS CONSCIOUSNESS

The summary. The article examines the views of domestic and foreign scholars on the phenomenon of impaired development. Identified a number of problems facing towards the implementation of inclusive education. The main emphasis is on clarify public attitudes to children with special needs.

Key words: children with special needs, the phenomenon of impaired development, inclusive education.

Одержано редакцією 12.09.2014 р.

УДК: 373. 3. 016

Л.В. ВОЙТОВА

**ЛІГА ОСВІТИ ЯК КООРДИНАТОР ПРОСВІТНИЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
(1907-1917 рр)**

Резюме. Одним із основних завдань Ліги освіти, що функціонувала упродовж 10 років, було створення громадських організацій та координація їх просвітницько-педагогічної діяльності; досліджено основні напрями її роботи, якими були: організація вечірніх та недільних шкіл, підтримка земських шкіл, відкриття приватних гімназій і училищ, створення народних університетів тощо; розкрито її структуру: загальні збори, правління, центральні просвітницькі товариства, обласні та місцеві відділи; з'ясовано, що при Лізі освіти було створено ряд товариств та комісій, через які здійснювалася різноманітна організаторська робота, пов'язана з освітою і мистецтвом.

Ключові слова: Ліга освіти, просвітницько-педагогічна діяльність, товариства, громадські організації, шкільна та позашкільна освіта.

Постановка проблеми. Вивчення проблем розвитку освіти, навчання і виховання стало необхідним етапом комплексного дослідження діяльності просвітницьких організацій, які впродовж десятиліть своїм завданням мали поширення освіти серед народу, створення журналів, вивчення можливостей впровадження української мови в народних школах, створення у провінціях книжкових складів, збір відомостей про народну освіту, видання книг для народу, обговорення заходів щодо поширення народної освіти, облаштування безкоштовних народних читалень і бібліотек тощо. Вивчення роботи просвітницьких товариств кінця XIX – початку XX століття дасть змогу дати об'єктивну оцінку накопиченому вітчизняному педагогічному досвіду в цьому напрямі.